

**AVRUPA BİRLİĞİ BÖLGESEL POLİTİKASININ BÖLGELERE
ETKİSİ: BELÇİKA ÖRNEĞİ***

*Bilal ŞİNİK**
Ramazan TELCİ****

Alınış Tarihi: 17 Aralık 2014

Kabul Tarihi: 22 Haziran 2015

Öz: Avrupa Birliği'nin (AB) üye ülkeler ve aday ülkelere yönelik uyumlaştırma araçlarından olan "Bölgesel Politika"nın Belçika özelinde incelendiği bu çalışmada, ilk olarak bölgesel politikanın ne olduğu ve AB bütünleşme sürecinin bölgesel politikayla bağı incelenmiştir. Bölgesel politikanın amaçları ve araçlarının ortaya koyulmasının ardından, Belçika'nın bölgesel yapısına değinilmiştir. Her ülkenin kültürel ve siyasal yapısı, AB politikalarının uygulanışını ve elde edilen sonuçları etkileyen özgün durumlardır. Belçika'da AB bölgesel politikasının uygulanmasını ve başarı şansını etkileyen özgün durumlar da bu ülkenin siyasal ve yönetsel yapısı ile bölgesel yapının tarihi gelişimidir. Bu açıdan çalışmada Belçika'nın özgün durumlarına değinilmiş ve son olarak Flaman ve Valon Bölgesi'nde uygulanan Avrupa Birliği bölgesel politikası araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Bölgesel Politika, Belçika, Flaman, Valon.

**THE IMPACT OF EUROPEAN UNION REGIONAL POLICY ON
REGIONS: THE CASE OF BELGIUM**

Abstract: This study, in the case of Belgium in private, examines EU's "Regional Policy" as a policy for promoting cohesion both for member states and candidates and firstly the term regional policy is defined and its role within the EU-integration process examined. After stating regional policy's objectives and instruments, Belgium's regional structure is examined. Cultural and political structures of each state present a unique case influencing the application and results of EU policies. Belgium's political, administrative, regional structure and its history influence application of the EU regional policy and its success. In this respect, Belgium's distinctive case is analyzed and the application of EU regional policy in both the Flemish and Walloon regions is examined.

Keywords: European Union, Regional Policy, Belgium, Flanders, Wallonia.

I. Giriş

Avrupa Birliği (AB), dünyanın en zengin bölgelerinden biri olmasına karşın Birliğin bölgeleri arasında büyük gelir ve imkân farklılıkları

* Bu makale, Yrd. Doç. Dr. Bilal Şinik'in danışmanlığında Ramazan Telci tarafından hazırlanan ve 2012 yılında savunulan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

*** Öğretim Görevlisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ezine Meslek Yüksek Okulu.

bulunmaktadır. Bunun yanında AB, farklı kültür, dil, tarih ve geleneklerden oluşan bir mozaiktir. Birliğe üye yirmi sekiz ülke arasında sosyo-ekonomik farklılıklar olduğu gibi, üye ülkelerin bölgeleri arasında da önemli dengesizlikler söz konusudur (Cihangir, 2010: 1). AB'nin ekonomik anlamda geri kalmış birçok bölgeyi barındırması, bölgesel işbirliklerinin oluşmasını zorlaştırmakta ve bütünleşmenin tam anlamda sağlanabilmesini engellemektedir (Atay, 2011: 4).

Özellikle genişleme kararlarının ardından AB birçok farklı yapıyı barındırmış ve bölgesel politikalar gittikçe önem kazanmıştır. Her alanda “birlik” olabilmek adına farklılıkların azaltılması amacı ve yerel dinamiklerin önemi AB'nin politikalarına yansımıştır. Bundan dolayı AB bölgesel politikalarının gelişimi, Birliğin genişleme dalgalarına paralel bir seyir izlemiştir (Atay, 2011: 3-4).

Avrupa Birliği'nde üye ülkeler arasında ekonomik ve sosyal uyumun geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ülkeler ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının ortadan kaldırılması ekonomik ve sosyal gelişmenin teşvik edilmesi, AB'nin başlıca hedefleri arasındadır (Koçak, 2009: 331).

Bu eksende, üye ülkeler arasındaki sosyal ve ekonomik farklılıkları gidermek amacıyla Avrupa Birliği Bölgesel Politikası oluşturulmuştur. Avrupa Birliği bölgesel politikası, üye ülkelerin ve ülkelerin çeşitli bölgelerinin arasında birçok farklı sebepten dolayı var olan sosyo-ekonomik farklılıklarının azaltılması amacıyla oluşturulmuş bir politikadır (Cihangir, 2010: 2).

Bu çerçevede çalışmada ilk olarak Avrupa Birliği'nin bölgesel politika uygulamalarının ne anlama geldiği ve bölgesel politika uygulamalarının yürütülmesinde güdülen amaçlar incelenmektedir. Ardından, AB'nin bölgesel politika uygulamalarında kullandığı araçlar ve fonlar ele alınmaktadır. Bu şekilde, AB bölgesel politikalarına ilişkin teorik çerçeve oluşturulduktan sonra bu teorik çerçevenin başarı veya başarısızlığı ve etkinliği uygulama aşamasında Belçika örneğinde test edilmektedir. Bu amaçla çalışmanın son kısmında Belçika'nın farklı bölgelerine (Flaman ve Valon Bölgeleri) yönelik yürütülen AB bölgesel politikalarının etkinliği ele alınmaktadır. Belçika'da AB fonlarının etkinliğinin değerlendirilmesi için bu ülkenin tarihsel ve siyasal yapısının da analiz edilmesi gerektiğinden Belçika'daki bölgesel ve federal yapının oluşum sebepleri ve nasıl işlediği ayrıca ele alınmaktadır. Son olarak Belçika örneğinden yola çıkarak, AB bölgesel politikalarına ilişkin bir değerlendirme yapılmaktadır.

II. Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası

Bölge kavramı, üzerinde, tam ittifak olmayan homojen karaktere sahip bir kavramdır. Bölge; AB örneğinde olduğu üzere ulusların bir araya gelmesiyle oluşan uluslararası birlikleri ve yönetim yapılarının ifade etmektedir. Ayrıca bölge; birden fazla ilin ya da yerel yönetimin bir araya gelerek

oluşturdukları, ülkenin alt bölüm ve bütünlüklerini ifade etmektedir (Özer, 2006: 253).

Bölge kavramının tanımlanmasına daha çok mekânsal ve işlevsel açıdan yaklaşıldığı görülmektedir. Geleneksel tanımıyla bölge, bir toprak parçasını, coğrafi bir alanı ifade etmektedir. İşlevsel bölge tanımları ise, ekonomi, çevre, kültür temelinde tanımlanan alanlardır ve ulusal devletlerin sınırlarından bağımsız veya bu sınırları aşabilen nitelik gösterebilirler. Bölge kavramından farklı olarak bölgeselleşme kurumsal bir anlama sahiptir ve devletin idari örgütlenmesinde yeni kademelerin oluşturulması anlamına gelmektedir. Bölgecilik tanımları ise, siyasi ve ideolojik anlamlar taşımakta ve bölgesel yönetimlere, dolayısı ile özerkliğe, kendi kendini yönetmeye vurgu yapmaktadırlar (Eliçin-Arıkan, 2006: 109, 110).

Peter Schmitt-Egner'in sınıflandırması, bölge kavramını incelemek için faydalı olabilir. Schmitt-Egner'e göre, *kimlik bölgesinde*, kültürel ve siyasi aktörler hakimken, *idari bölgeyi* siyasi aktörler ve *yapısal bölgeyi* ekonomik aktörler belirlemektedir. Birinci gruba Katalonya ve Bask bölgesini, ikinci gruba bölgesel yönetimler ve federal devletlerdeki bölgeleri örnek vermekte ve son gruba da planlama bölgeleri, NUTS ve sanayi bölgelerini örnek vermektedir. Sınıflandırmada bir diğer bölge gruplandırması dikey sınıflandırma şeklindedir. Bu sınıflandırma, *uluslararası bölge*, *ulusötesi bölge* ve *ulusaltı bölgeleri* içermektedir (Schmitt-Egner, 2002: 185-187; aktaran, Eliçin-Arıkan, 2006: 115-117).

Maastricht Antlaşması'ndan beri AB'de bölgelerin temsili üç farklı kavrama göre gerçekleşmektedir. Bunlar; toprak (alan), nüfus miktarı ve sosyo-ekonomik durumdur. (Demiral, 2006: 138). AB içindeki bölgeleri beş küme içinde belirlemek mümkündür. Birinci gruptaki bölgeler, federal devletlerde, yasama, yürütme ve yargı erklerine sahip birimlerdir. İkinci grupta, aynı zamanda devlet niteliğine sahip bölgeler yer alır. Bu gruba örnek olarak Lüksemburg verilebilir. Bir diğer grupta, yalnızca yönetsel yetkileri bulunan, bölgeler yer alır, Hollanda, Fransa gibi ülkelerdeki bölgeler bu gruptadır. Dördüncü gruptaki bölgelerde ne federalizm ve ne de yerinden yönetim söz konusudur. İngiltere'deki Galler buna örnek verilebilir. Son grupta ise, farklı bağımsızlık derecelerine sahip, ne devlet olma özelliği kazanmış ve ne de yerel yönetim basamağı olan bölgeler bulunur. İspanya'daki bölgeler ve Belçika'daki topluluklar bu kümedeki bölgelerdendir (Özer, 2006: 256-257).

AB'de bölgeler, işlevlerine ve yapılarına göre planlama bölgeleri, yönetim bölgeleri, sınır ötesi bölgeler, bağımsız bölgeler, türdeş bölgeler ve kutuplaşmış bölgeler olarak da kümelendirilebilir (Mengi ve Algan, 2003: 176). AB'ye göre sorunlu bölgeler iki grupta incelenebilir. Bunlar; az gelişmiş bölgeler ve endüstriyel gerilemeden zarar görmüş bölgelerdir (Can, 2004: 7).

Bölgecilik, bölgesel meseleler ve bölgesel politika kavramları AB'de önemli role sahiptirler. Bölgeler arasında varlık ve servet açısından önemli farklılıkların olması, toplulukta ulus-üstü kurumların güçlendirilmesine rağmen

varlıklarını güçlendirerek sürdüren ulus devletler yanında ilk bakışta tezat olarak gözüken bölgelilik ve ulus-altı yönetimlerin, bütün çeşitlilik ve zenginliğiyle önemli aktörlerden biri haline gelmesi bölgesel politikanın önem kazanmasını sağlamıştır. Avrupa Birliği politikaları, Avrupa bölgesel gelişme amacını gözetmesine rağmen, hâlihazırda bölgesel farklılıkları da sürdürmektedir (Dudek, 2001: 123; Milward, 1992).

Topluluk siyasal alanında aktörlerin sayısı değişmiş ve ulus altı yönetimlere yeni roller veren kurallar da artmıştır. Bu değişiklikler 1985'den itibaren Avrupa Topluluğu'nun bölgesel politikalarında yaptığı çeşitli reformlar, 1987'de Avrupa Tek Senedinin imzalanması, 1993'te Tek Pazara geçiş ve Maastricht Antlaşması ile birlikte gelişmiştir. Bu gelişmeler Avrupa politikalarında 'Bölgesel Boyut'u daha merkezi konuma getirmiş, Avrupa politika yapım sürecine "Yerellik (*Subsidiarity*)" ve 'Ortaklık (*Partnership*)' kavramları hakim olmuş, yerel yönetimlerin ve bölgelerin katılımı ve temsili güçlenmiştir. Bölgesel politika böylece, Ortak Tarım Politikasının ardından, bütün AB bütçesi içerisinde ikinci sırayı almıştır. Ortaklık ilkesi 1988 yılında resmi olarak tanımlandığında, yapısal fon programlarının tasarımında, uygulanması ve izlenmesinde etkin hale getirilmiştir. Ortaklık ilkesi, bölgesel politika yapımını, hedeflenen bölgelerin sorunları ve önceliklerine en aşına yerel ve bölgesel aktörleri sürece resmi olarak dâhil ederek bölgesel politikayı daha etkili yapmak için bir girişim oldu (Bache ve Jones, 2000: 1). Yerellik ilkesi ise, hizmette halka yakınlık, aşamalı sorumluluk anlamlarındadır ve Avrupa'nın bütünleştirilebilmesi için ve sürdürülebilir bir gelişmenin sağlanabilmesi için önemli bir ilkedir (Mengi ve Algan, 2003: 205-206).

Bölgesel politikaların önem kazanmasında bir diğer nedeni ise, üye devletlerin politik sistemlerinin geçirdiği evrimden meydana gelmektedir. Avrupa'da birçok devlette 'ademi merkezileşmeye doğru genel bir eğilim' vardır (Goldsmith, 1993:687). Birliğe üye devletlerde ademi merkezileşme eğilimi ile bölgelerin ön plana çıkması aynı zamana rastlar. Bu ülkeler arasında ilk olarak AB üyesi federal yapıya sahip Almanya ve Belçika (sonradan Avusturya) yer almıştır.

Bölgesel politikaların gelişme sebepleri farklı yaklaşımlarla açıklanmıştır. Bu yaklaşımlar; çıkar yaklaşımı, mali yaklaşım, koordinasyon yaklaşımı, entegrasyon yaklaşımı, diğer AB politikalarının ters etkilerinin azaltılması yaklaşımı, daha derin bütünleşme yaklaşımı olarak sınıflandırılabilir (Akşahin, 2008: 3-8).

Tüm bu unsurlar göz önüne alındığında, AB'nin bölgesel politikasının özünü, üye ülkelerin politikalarını tamamlamak ve bunları bir Avrupa bağlamına yerleştirmek oluşturmaktadır. Bu yapılırken, AB bölgesel politikasının, Birliğin ekonomik ve sosyal kaynaşmaya katkıda bulunan diğer politikalarıyla uyum içinde olmasına da önem verilmektedir (Özer, 2006: 261).

A. Avrupa Birliği Bölgesel Politikasının Amaç ve Araçları

AB Bölgesel Politikası, farklı gelişmişlik düzeyi gösteren farklı AB bölgelerindeki sosyo-ekonomik uyum ve aradaki farklılıkların kapatılması amacıyla ortaya çıkmıştır. Politika, bölgeler için çeşitli projeleri finanse etmekte, bölgelerin rekabetçiliğini ve ekonomik büyümesini artırmakta ve aynı zamanda iyi uygulamaların ve fikirlerin paylaşılmasını sağlamaktadır. Tüm Bölgesel Politika, Lizbon Stratejisi çerçevesindeki AB için büyüme ve istihdam politikaları ile uyumludur (Cihangir, 2010: 1).

Avrupa Birliği Bölgesel Politikası, kalkınmayı daha sistemli hale getirmek amacıyla oluşturulan bir politikadır. Kalkınmanın yanında küreselleşme süreciyle birlikte Avrupa Birliği'nin küresel bir ekonomik aktör olabilmesi ve küresel anlamda rekabet edebilen bir ekonomik unsur olabilmesi için bölgeler önemlidir. "Bu amaçla Birlik kuruluşundan itibaren bir dizi Ortak Politika oluşturmuştur. Avrupa Birliği Bölgesel Politikası da bölgeler arası farklılıkları gidererek kalkınmanın yaygınlaşması amacıyla 1975 Roma Antlaşması'ndan itibaren Topluluk gündemine gelmiş bir ortak politikadır" (Akşahin, 2008: 8).

NUTS (*Nomenclature of Statistical Territorial Units*) olarak bilinen istatistiki bölge birimleri sınıflandırması ile Avrupa Birliği'nde bölgelerin planlanması ve Birliğin teşvik araçlarından yararlanılması amaçlanmaktadır. Bu sınıflandırma, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin gerçekleştirilmesinde ve Birliğin bölgesel gelişme politikalarının çerçevesinin oluşturulmasında kullanılmaktadır (Mengi ve Algan, 2003: 185). NUTS bölgeleri kurallarla belirlenmiş bölgelerdir ve siyasi iradeyi yansıtmaktadır. Bu bölgelerin sınırları, yerel idarelere ve yerel topluluklara verilen görevlere, bu görevleri etkin ve ekonomik olarak yürütecek nüfus büyüklüğüne, tarihi, kültürel ve diğer unsurlara göre belirlenmektedir (Can, 2004: 37).

AB'nin üye devletlerdeki yerel yönetimlerle olan ilişkisiyle ilgili en önemli kurum Bölgeler Komitesi'dir (*Committee of Regions – CoR*). Bölgeler Komitesi 1991 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması'yla, yerel ve bölgesel kurumların en uygun şekilde temsil edilebilmesini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Bölgeler Komitesi, AB yasalarının yerel ve bölgesel düzeyde uygulanması için bu düzeydeki kurumlara temsil hakkını ve hazırlanan yasalarda bu kurumların söz hakkını sağlayan kurumdur. Bunun yanında Bölgeler Komitesi, AB karar alma mekanizmaları merkezi ile vatandaşlar arasında bölgesel politikalara ilişkin bilgi akışını sağlar (Cihangir, 2010: 3).

28 üyeli AB'de 350 üyeden oluşan Bölgeler Komitesi; kararların halka en yakın merciler tarafından alınması gerektiği düşüncesiyle "yerellik" ilkesi, halkın gözlemleyebileceği şeffaf bir mekanizma için "yakınlık" ve bölgesel birimlerin AB ile birlikte hareket etmesi gerektiğini savunan "birliktelik" ilkeleri doğrultusunda oluşturulmuştur (Atay, 2011: 5).

A.1. Avrupa Birliği Bölgesel Politikasının Amaçları

AB bölgesel politikasının amacı; gerekli rehber ve ilkeleri geliştirerek, üye devletler tarafından oluşturulan bölgesel politikaların, Birlik rekabet ve devlet yardımları kurallarıyla uyumlu ve koordinasyon içinde olmasını sağlamaktır (Yıldız ve Akdağ, 2006: 1).

Avrupa Birliği Bölgesel Politikası, Avrupa Birliği bütünleşmesinin ve birlik oluşumunun en önemli aktörlerinden biridir. Bölgeler arasında ki gelir dağılımı dengesizliklerini ortadan kaldırma, istihdamı artırma ve gelişmişlik farklılıklarını azaltma gibi temel ilkelere dayanan bölgesel politika, Avrupa Birliği içerisinde gelişmişlik uçurumunu azaltmayı amaçlamaktadır. Bölgesel politikada, hem ülkeler arasında, hem de ülkelerin sınırları içinde yer alan bölgelerin diğer bölgelerle ve Avrupa Birliği'nin diğer ülkeleriyle gelişmişlik farklılığının ortadan kaldırılması öngörülmektedir (Akşahin, 2008: 9).

AB bölgesel politikasının amacı, Avrupa'nın bölgeleri arasında hala mevcut olan belirgin ekonomik, sosyal ve mekânsal farklılıkları azaltmaktır. AB Komisyonu, AB bölgesel politikasını, AB'nin daha az gelişmiş bölge ve ülkeleriyle dayanışmasının göstergesi olarak nitelemektedir (Atay, 2011: 3).

Avrupa Komisyonu, Bölgesel Politika kapsamında 2014-2020 yılları için belirlediği Bölgesel Kalkınma İçin Avrupa Fonu (EFRD), Avrupa Sosyal Fonu (ESF) ve Uyum Fonu, dört ana yatırım önceliğine odaklanacaktır. Bunlar; araştırma ve yenilikçilik, dijital gündem, küçük ve orta boy işletmelerin desteklenmesi ve düşük karbonlu ekonomi yani enerji verimliliği ve yenilenebilir enerjidir (<http://europa.eu>, 10.06.2015). Yine bu dönemde AB iklim değişikliğiyle mücadele, enerji bağımlılığı ve sosyal dışlanma ile birlikte büyüme ve istihdama 325 milyar Euro kaynak ayıracaktır (<http://eur-lex.europa.eu>, 10.06.2015)

A.2. Bölgesel Politika Araçları

AB'nin bölgesel gelişme politikalarında iki önemli kavram etkili olmaktadır. Bunlardan birisi "dayanışma (solidarity)", diğeri ise "uyum (cohesion)" kavramıdır. Dayanışma kavramı, sürdürülebilir gelişme politikasının da temelini oluşturmaktadır. 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması'nın önsözünde, ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamanın yolu olarak dayanışmadan söz edilmektedir. Uyum kavramıyla ise, gelir dağılımının düzeltilmesinden herkesin kazançlı çıkacağı vurgulanmaktadır (Özer, 2006: 260).

Bu amaçlarla, beş yıllık ve daha sonra yıllık AB bütçesi hazırlanırken tüm üye ülkelerin ne kadar miktar katkı sağlayacağı ve karşılığında ne kadar miktar alacağı belirlenir. Buna göre bu kaynak aktarımı, çeşitli hedefler ve AB Yapısal Fonları ile sağlanır (Cihangir, 2010: 2).

AB'nin uyguladığı yapısal fonlar; Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (*European Regional Development Fund-ERDF*), Avrupa Sosyal Fonu (*European Social Fund-ESF*), Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu

(*European Agricultural Guidance and Guarantee Fund-FEOGA*), Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı (*Financial Instrument for Fisheries Guidance*) fonlarıdır. Bu dört fon dışında Uyum Fonu (*Cohesion Fund*) ve Avrupa Yatırım Bankası mali araçları da bulunmaktadır (Atay, 2011: 6). Ancak, 2007'den itibaren Balıkçılık Yönlendirme Mali Araçları ve Avrupa Tarımsal Rehberlik ve Garanti Fonu'nun Yönverme Bölümü fonlarının Yapısal Fonlardan çıkarılmasına karar verilmiştir (Yıldız ve Akdağ, 2006: 2).

AB, 2000-2006 döneminde ek mali araçlar olarak sürdürülebilir kalkınmayı teşvik ve Topluluk içindeki sınır bölgelerinde bulunan ülkelerin sınır bölgeleri arasındaki işbirliğini kapsayan *Interreg 3*'ü; sürdürülebilir kalkınmanın yeni yerel stratejilerini belirlemek amacıyla kırsal alanlardaki sosyo-ekonomik eylem gruplarının işbirliği için; *Leader+*'ı, istihdam pazarına girişte sorunlara sebep olan eşitsizliklerin giderilmesi için *Equal*'ı ve krizdeki kentsel alanların ve semtlerin ıslahı için *Urban 2*'yi kullanmıştır. 2007-2013 döneminde bu dört araç, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'nun altına yerleştirilmiştir (Cihangir, 2011: 22).

Ancak AB'nin bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını azaltmaya yönelik uygulamaları sadece Birlik içindeki bölgelerle sınırlı olmayıp aynı zamanda genişleme sonrasında dengesizliklerin artmasını engellemek amacıyla aday ülkeleri kapsayan programları da bulunmaktadır. Bu çerçevede "Katılım Öncesi Mali Yardımlar" olarak ifade edilen programlardan ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*), katılım öncesi yapısal politika aracı olarak ifade edilebilecek bu program, çevre ve ulaşım projelerinin finansmanını amaçlamaktadır. Tarım ve kırsal kalkınma için özel katılım programı şeklinde ifade edilen SAPARD (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*), üyeliğe hazırlıkta kırsal alanların ve tarımın geliştirilmesi için finansal desteği sağlamaktadır. PHARE (*Poland and Hungary Assistance for the Restructuring of the Economy*) programı ise, kurumsal kapasite, Topluluk programlarının geliştirilmesi, bölgesel ve sosyal kalkınma ve sanayinin yeniden yapılandırılmasını amaçlamakta ve aday ülkelerde devlet ve yönetim aygıtlarının güçlendirilmesi için kullanılmaktadır (Öncel, 2012: 14).

Yapısal Fonlar

Yapısal fonlar, Birliğe üye ülkelerin ekonomik koşullar açısından bütünleşmesini sağlamayı ve Birlik içinde yer alan bütün bölgelere uyum içerisinde gelişmeleri ve kalkınmaları için fırsat eşitliği vermeyi amaçlamaktadır (Mengi, 1998: 35-36).

AB Komisyonu tarafından belirlenen, yapısal fonlar, bu amacı gerçekleştirmeye yönelik altyapı, ekonomik kalkınma, eğitim ve istihdam, turizmi geliştirme gibi konularla ilgili program ve projelere mali yardımlarda bulunur. Genel olarak kamu kurumları tarafından önerilen projelere yapılan fon yardımlarının nihai hedefi, projeleri finanse etmektir. Ticaret odaları, KOBİ'ler, dernekler, yerel veya bölgesel yönetimler, vb. projelerini uygulamak için mali yardımları gelişme programları yoluyla alırlar. Bu programlar, her zaman

bölgesel ve yerel yönetimler, ekonomik örgütler ve toplum ile ortaklık içinde, ilgili üye devletlerce AB Komisyonu'na teklif edilir. Söz konusu bölgesel ve yerel yönetimler, ekonomik örgütler ve toplumsal ortaklar, AB Komisyonu tarafından kabul edilmelerini müteakip programları yönetirler (Kösecik, 2006: 160).

Birlik içindeki geri kalmış alanların teşvik edilebilmesi, geliştirilebilmesi için uygulanacak yapısal politikaların sosyo-ekonomik ölçütlere göre beş temel hedefi bulunmaktadır. Bunlar: AB'deki ekonomik yönden güçsüz bölgelerin geliştirilmesi; Sanayileşme çabaları yolunda gitmeyen alanların yeniden düzenlenmesi; Uzun süreli işsizlikle savaşım; İşgücünün değişen üretim sistemlerine ve endüstriyel değişim sürecine uyumun kolaylaştırılması; Birlik içindeki kırsal alanların geliştirilmesi ve balıkçılığın modernleştirilmesi ve yeniden yapılandırılması.(Mengi, 1998: 35-36):

Avrupa Birliği'nin yapısal fonlar bölümüne girmeyen ancak bilinen önemli diğer fonları ise: Uyum Fonu, Avrupa Yatırım Bankası Fonları, Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönverme Fonu ile diğer mevcut finansal araçlar olarak sıralanabilir (Yıldız ve Akdağ, 2006: 3).

Uyum Fonu

Uyum Fonu, 1993 Maastricht Antlaşması ile GSYİH'si AB ortalamasının yüzde 90'ının altında kalan üye ülkelerin Ekonomik ve Parasal Birliğin 3'üncü kademesine girebilmelerine yardım sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu ülkelerin ilgili bölgelerinin sosyo-ekonomik geri kalmışlığını azaltmayı ve ekonomilerini istikrarlı sürdürebilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır (Cihangir, 2011: 19). AB'nin en az gelişmiş üyelerine yönelik olarak kullandığı fon "Uyum Fonu" dur (Öncel, 2012: 14).

1994-1999 ve 2000-2006 dönemlerinde Uyum Fonu'ndan İrlanda, İspanya, Yunanistan ve Portekiz yararlanmıştı. Ancak, 1 Mayıs 2004 ve 1 Ocak 2007'de üye olan on iki yeni ülkenin tümünün GSMH'sinin AB ortalamasının %90'ından düşük olması nedeniyle bu ülkelerin hepsi 2007-2013 döneminde Uyum Fonu'ndan yararlanmışlardır. Eski üye ülkelere sadece İrlanda Yapısal Fonlar sayesinde GSMH'sini AB ortalamasının %90'ının üzerine çıkardığından bu dönemde Uyum Fonundan yararlanamamıştır. Yani, eskiden dört üye ülke arasında paylaşılan ve Yapısal Fonların yaklaşık 70 milyar euroluk kısmını oluşturan bu fon 2007-2013 dönemi ile birlikte 4 ülke yerine 15 ülkeye bölünmüştür (Koçak, 2009: 331-332). 2014-2020 döneminde ise Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Yunanistan, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Romanya, Slovakya ve Slovenya Uyum Fonu kapsamında yer almaktadır. Bu dönemde uyum fonuna toplam 63.4 milyar Euro bütçe ayrılmış olup, Trans Avrupa Taşıma ağları ve çevre kategorilerinde projelere destek verilecektir (<http://ec.europa.eu/10.06.2015>)

Bu fonun özelliği, bölgelere göre yardım değil, üye ülkelerin geneline destek sağlamasıdır. Fon, çevrenin korunması ve taşımacılık sisteminin

yenilenmesi alanlarında yapılacak olan projelerin desteklenmesi amacıyla oluşturulmuştur. Uyum Fonunun işleyişinde Yapısal Fonlara rehberlik eden bazı ilkelere başvurulmaz. Fon, programlar yerine projeleri finanse etmektedir (Can, 2004: 35-36).

III. Avrupa Birliği Bölgesel Politikaları ve Belçika

AB'nin temellerini oluşturan AKÇT'nin kurucu üyelerinden olan Belçika, II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa bütünleşmesinde kilit rol oynamış ve AB'nin kuruluşundan bu yana Avrupa bütünleşmesini istikrarlı bir şekilde desteklemiştir (Karaer, 2011: 1). Tüm AB ülkelerinde olduğu gibi Belçika'da da uygulanan bölgesel politikalar, buradaki bölgelerin siyasi ve sosyo-ekonomik açıdan güçlenmesini sağlamıştır (Karaer, 2011: 82). Pek çok açıdan başka ülkelerden farklı bir yönetim modeline sahip olan Belçika'da bölgesel politikaların uygulanışını incelemeye önce bu ülkenin kendine özgü şartlarını ve yönetim yapısını ele almak gerekmektedir. Bu yüzden çalışmanın bu kısmında, Belçika'nın yönetim yapısı ve bölgesel yönetimin gelişimi ilk olarak ele alınacak sonrasında ise, Flaman ve Valon bölgelerine yönelik bölgesel politikalar incelenecektir.

A. Belçika'da Bölgesel ve Federal Yönetim

“Brüksel Modeli” ya da “Belçika Modeli” olarak da anılan Belçika'nın yönetim sistemi, güçlü merkez ilkesine dayanan federatif bir yönetimdir. Belçika Anayasasının ilk maddesi de ülkedeki sistemi, “Belçika, topluluk ve bölgelerden oluşan federal bir devlettir” şeklinde açıklamaktadır. Belçika'da merkezi devlet, dışişleri, savunma, adalet ve sosyal güvenlik alanlarında yetkiliyken, federe devletler, eğitim, yerel güvenlik, ulaşım ve sağlık alanlarında yetki sahibidirler. Federe devletler, dış ilişkilerde ve AB müktesebatının onaylanmasında da önemli yetkilere sahiptirler. Merkezi devletin yabancı ülkelerle anlaşmalarını reddedebilirler veya kendileri başka ülkelerle anlaşma imzalayabilirler. Merkezi devlet de federe devletlerin federal dış politikayı olumsuz etkileyen kararlarına itiraz edebilir.

Tekçi merkezi devletten bölgeli yönetim ve federal sisteme geçiş aşamasında, 1970-2001 yılları arasında Belçika'da beş anayasa değişikliği yapılmış, 1970 değişikliğiyle getirilen bölgesel yönetim, diğer değişikliklerle de pekiştirilmiştir (Kocabaş, 2011: 54, 55). 1993 yılına kadar tekçi devlet olan Belçika, bu yıldaki reformla federal yönetime geçiş yapmıştır. Belçika'daki federalleşme süreci, kurucu dilsel/kültürel toplulukların ademi merkezileşme sürecinde oynadıkları rol sebebiyle “topluluklaşma” olarak tanımlanmaktadır (Erk, 2008: 31).

Belçika'da ulusal parlamentonun yanı sıra, üç ayrı bölgenin de ayrı parlamentoları bulunmaktadır. Bu bölgeler: Flaman, Valon ve Başkent Brüksel bölgesidir. Resmi Topluluklar ise, dil temelli topluluklardır. Bu toplulukların da kendi parlamentoları bulunmaktadır. Ancak bölgelerle dil topluluklarının

sınırları birebir örtüşmemektedir. Belçika’da yönetim otoritesi Anayasal düzenlemelerle ulusal parlamentodan ziyade topluluklara verilmiştir. Hatta dış politika alanında bile, bölgeler, ulusal yönetimden daha belirleyicidirler. Belçika’da Bölgesel ve dilsel toplulukların yanında on il yönetimi mevcuttur (Judt, 2009: 848, 849).

Topluluk sınırlarının topraksal olarak bölgelerle tam olarak örtüşmemesi, Belçika federalizmini diğer federalizmlerden ayıran bir özelliktir (Swenden ve Jans, 2006: 881). Bölgelerin ve Toplulukların eşzamanlı var oluşları, federalizmin asimetrik bir biçime sahip olmasına sebep olmaktadır. Örneğin, Brüksel bir Bölge olmakla birlikte tek başına bir topluluk değildir. Bölge ve topluluklara verilen geniş kapsamlı siyasal özerkliğe rağmen, mali açıdan özerkliklerinin kısıtlı olduğu da ifade edilmelidir. Toplulukların toprağa dayalı olmayan (*non-territorial*) yapısı, onların mali açıdan vergi toplama gibi konulardaki özerkliğini de sınırlandırmakta ve federal yapıya olan bağımlılıklarını beslemektedir (Swenden ve Jans, 2006: 884, 885).

Siyasi yapı üç kademededen oluşan bir sistem ile işlemektedir. Piramidin tepesinde yani birinci kademede federal hükümet, bölgeler ve topluluklar bulunmaktadır. Bu üçlü yapı siyasi sistemin en üst kademesini oluşturmaktadır ve farklı sorumluluklar üstlenmektedir. İkinci kademede ise bölgelere ait eyaletler bulunmaktadır. Hem Valon Bölgesi’nde hem de Flaman Bölgesi’nde beşer eyalet bulunmaktadır. Brüksel-Başkent Bölgesi’nin eyaleti bulunmamaktadır. En alt kademede ise halka hizmet veren yerel yönetimler yer almaktadır. Yerel yönetimler kapsamında yaklaşık 600 adet belediye, seçim ve yargı ile ilgili kurumlar ve polisin yetkili olduğu bölgeler bulunmaktadır. Özetle ülke birinci aşamada topluluklara ve bölgelere, ikinci aşamada eyaletlere, son aşamada ise yerel yönetimlere ayrılmıştır (Karaer, 2011: 54-55).

Flaman Bölgesi, Flaman nüfusu içine alırken, Valon Bölgesi Fransızca konuşan Valonların yanı sıra, doğuda Almanca konuşan nüfusu da barındırmaktadır. Brüksel Bölgesi ise çoğunlukla Fransızca konuşulan bir bölgedir. Bölgelerin de kendi parlamentoları bulunmakta, bu parlamentolar ekonomi, mali düzenlemeler, dış ticaret, tarım, enerji, bankacılık, istihdam, bölgesel kalkınma, çevre, şehir planlaması ve bölgesel mevzuata ilişkin yetkiler taşımaktadır (www.ibp.gov.tr, 29.05.2013).

Ancak Belçika’da yönetim birimleri arasındaki yetkilerin paylaşımı ve kullanılışı daha çok işbirliğine dayalı olarak gerçekleşmektedir. Bu durum Belçika’daki federalizmin yapısından kaynaklanmaktadır. Belçika federalizmi anayasal olarak “ikili federalizm”, uygulamada ise “işbirlikçi federalizm” olarak nitelenebilir. İkili federalizmde güç kullanma yetkisi, yönetim düzeyleri arasında dağıtılmıştır ve her bir birim kendi yetkisini diğerlerinden bağımsız olarak kullanabilir. İşbirlikçi federalizmde ise yönetim düzeyleri arasındaki ilişkiler işbirliği ilkesine dayalı yürütülür. Bu açıdan Belçika Anayasası ikili federalizmi uygun görmüş ve bölgeler ile toplulukların görevlerini ayrı ayrı belirtmiştir. Ancak uygulamada, farklı topluluklara da uyumlu politikaların

uygulanması ve kararların alınması amacıyla işbirliğine gidildiği görülmektedir (Happaerts, Schunz ve Bruyninckx, 2012: 442-444).

Yukarıda da ifade edildiği gibi, Avrupa Birliği bütünleşme sürecinde bölgesel politikaların uygulanışı ulusal ve bölgesel düzeyler arasında geniş çaplı bir işbirliğini de gerektirmektedir. Avrupa bütünleşme süreci, Belçika örneğinde, merkezi hükümet ve bölge ve topluluk yönetimleri arasında işbirliğini zorlamaktadır. Yaygın kanının aksine, Avrupa bütünleşmesi, merkezi hükümetlerin kaybolmasını engellemekte ve bazı siyasa alanlarında federal hükümeti ve federal siyasa yapısını merkeze oturtmaktadır (Beyers ve Bursens, 2006: 1058).

B. Belçika'da Bölgesel Yapının Tarihsel Gelişimi

Belçika, 1830 yılında Hollanda Birleşik Krallığı'nın güney şehirlerinin ayaklanarak ayrılması sonucu bağımsızlığına kavuşmuştur. Bu tarihten, 1993 yılındaki devlet reformuna kadar üniter bir devlet olarak varlığını sürdürmüştür. 1993 devlet reformunda ise Belçika federal bir yapıya dönüşmüştür. Dört dil bölgesine ayrılan Belçika, Flamanca konuşulan bölgenin Flamanlar, Fransızca konuşulan bölgenin de Valonya adını aldığı, ayrıca Almanca konuşulan bir bölge ile Fransızca ve Flamanca dilinin eşit statüde olduğu Brüksel-Merkez Bölgesi olmak üzere dört bölgeye ayrılmıştır (Hendriks, 2001: 290). Coğrafi olarak bölünen ülke, üç topluluktan, üç bölgeden ve dört dil bölgesinden oluşmaktadır. Anayasanın 4. maddesi gereğince bölgeler Valon Bölgesi, Flaman Bölgesi ve Brüksel-Başkent Bölgesi olarak; topluluklar Valon Topluluğu, Flaman Topluluğu ve Almanca Konuşan Topluluk olarak belirlenmiştir (Karaer, 2011: 53).

Etnik olarak, Belçika'da kökü tarihe dayanan bir Flaman-Valon rekabeti mevcuttur. Tarihsel süreçte kırsal Flandre'de yaşayan ve yoksul olan kesim, Fransızca konuşan, varlıklı, kentli ve sanayisi gelişmiş Valon bölgesinin gölgesinde yaşamaktaydı. Bu durum ve Fransızca konuşma zorunluluğu, Flaman milliyetçiliğinin uyanmasına ve ülkenin bütün zenginliklerinden faydalanan Valonlara bir öfke duymalarına yol açmıştır (Judt, 2009: 846).

Milliyetçi Flamanlar eski dönemde daha müreffeh olan Valonların kendilerini özellikle kültürel haklar konusunda baskı altında tuttuğunu düşünmekte, artık iktisadi olarak daha gelişmiş durumdaki Flandre bölgesinin, Valon tarafının ekonomik açıklarını gidermesine karşı çıkmaktadırlar (www.mfa.gov.tr, 01.06.2013).

2011 sonrası ekonomik göstergeler açısından baktığımızda, kişi başına GSMH düzeyi, Flaman Bölgesinde, Valon Bölgesinden % 25 daha fazladır. Diğer taraftan Valon bölgesinde işsizlik oranı, Flaman Bölgesinin iki katı seviyesindedir. Flamanların çoğu, Valon Bölgesini desteklemekten dolayı vergi yüklerinin daha ağır olduğunu ve sosyal güvenlik sisteminin federal değil bölgesel bir sorumluluk olması gerektiğini savunmaktadırlar. (http://www.btso.org.tr/documents/publication/6.pdf,10.06.2015). Ülkede 2011

verilerine göre kişi başına düşen milli gelir 33.600 euro iken, Valon bölgesinde bu 24.600 eurodur. Yüzölçüm olarak Belçika'nın % 44.8'ünü kaplayan Flaman Bölgesi, GSMH'nin ise % 57'sini sağlar (<https://ec.europa.eu>, 10.06.2015).

Valon Bölgesi, endüstriyel gerilemeden zarar görmüş bölgeler arasındadır. Bu bölgeler, çoğunlukla kömür işletmeciliği, tersane, demir-çelik ve tekstil sanayisi gibi şu anda gerileme döneminde bulunan sanayi kolları üzerinde yoğunlaşmış bölgelerdir. Bir zamanlar içinde yer aldıkları ve iyi bir refah düzeyine erişmiş oldukları alanlarda yetersiz rekabet sonucunda gerilemeye başlamış bölgelerdir (Can, 2004: 9-10). Bu bölgede 1960'larda kömür üretimi yılda yirmi bir milyonken 2000'lere doğru yılda sadece iki tona düşmüş ve bu sektörde çalışanlar ve aileleri sosyal yardımlarla kendilerini geçindirmeye başlamışlardır. Flaman Bölgesi'nde ise, 1950'lerde işgücünün %20'si tarımda çalışırken elli yıl içinde bu oran %3'e düşmüş ve diğer sektörler gelişme göstermiştir (Judt, 2009: 845).

Birinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde Fransızca konuşulan Valon bölgesi daha gelişmiş bir sanayiye sahip ve Flaman bölgelerinde ekonomi ağırlıklı olarak tarıma dayalı iken; savaş sonrasında bu denge değişmiş ve II. Dünya Savaşı sonrasında özellikle Brüksel ve Antwerp arasındaki Flaman bölgesinde hafif sanayinin gelişiminin hızlandığı, burada petrokimya sanayinin geliştiği görülmektedir. Başta çelik üretimi olmak üzere Valon bölgesinin eski ve geleneksel sanayileri rekabet güçlerini yitirmişler; 1980'ler ve sonrasında ülkenin ekonomik ağırlık merkezi Flaman bölgesine kaymıştır (www.counsellors.gov.tr, 02.06.2013). Bu bölgedeki ekonomik büyüme Valon Bölgesi'nin aksine sürekli artarak ülkenin diğer bölgelerini geride bırakmıştır.

Avrupa Birliği'nde bir ülke içinde kişi başı GSYİH'nin en yüksek ve en düşük olduğu bölgeler arasındaki farkın 2 katın üzerinde olduğu toplam 7 ülke vardır. Bu ülkelerden Belçika'da, Brüksel, AB ortalamasının %217'si, Hainaut %69'u oranlarına sahiptir (Akşahin, 2008: 30). Dolayısıyla bölgeler arasındaki gelir farklarının giderilmesi Belçika özelinde önemli bir konudur.

C. Belçika'da Bölgesel Politikanın Uygulanışı

Belçika'da AB politikalarının uygulanışı diğer ülkelere göre daha karmaşık bir süreç izlemektedir. Federal hükümet, Flaman bölgesi, Valon bölgesi, Brüksel-Başkent bölgesi, Fransızca konuşan topluluklar, Almanca konuşan topluluklar ve Hollanda dilinde konuşan topluluklarla beraber AB siyasalarının uygulanmasını ve koordinasyonunu üstlenmiştir. Belçika'da AB kararlarının ve siyasalarının uygulanışı, ülkenin hem federal devlet olmasından ve hem de yönetim düzeyleri arasında hiyerarşi olmamasından dolayı zorlaşmaktadır. Bütün ulusaltı birimler, dış meselelerle ilgili kararları kendileri almaktadırlar. Pek çok AB kararının federal ve ulusaltı düzeyi birlikte ilgilendiren kararlar olduğu düşünülürse, Belçika'nın statüsünün zorluğu açığa çıkmaktadır (Sepos, 2003: 62, 63).

Ayrıca, AB ile müzakerelerin her düzeyinde, Belçika delegasyonundaki topluluk temsilcilerinin her biri, diğer bölgeler, üye devletler ve Komisyon'un kendisiyle, idari ve politik düzeyde ve resmi olmayan bir biçimde, lobi faaliyetlerini devam ettirmektedirler. Bu sayılan durumların AB'yle müzakere sürecinde ve AB politikalarının uygulanması sürecinde temsiliyette adaleti sağlamak uğruna pek çok konuda koordinasyon sorununa yol açtığı, zaman ve personel kullanımı açısından sorunlara yol açtığı, sistemi hantallaştırdığı ve sistemin işleme için resmi olmayan yolların kullanılmasına yol açtığı belirtilmektedir (Sepos, 2003: 70-74).

Belçika'da güç kullanımının dağılışı ve yasal olarak aralarında bir hiyerarşi olmamasından dolayı, Avrupa Birliği düzenlemelerinin pek çoğu merkezi hükümet tarafından değil, bölge ve topluluk yönetimleri tarafından uygulanmaktadır. Ancak, AB üyeliğine içsel uyum süreci, merkezi hükümetin Avrupa birliği ve yurtiçi düzeyler arasında "kapı bekçisi" rolü üstlenmesinden dolayı, çoğu zaman merkezi hükümete avantaj sunmaktadır. Bu durum, Bölgeler ve Toplulukların geniş yetkilerine rağmen, merkezi hükümetin rolünün önemine işaret etmektedir (Beyers ve Bursens, 2006: 1061-1065).

AB Bölgesel politikalarının uygulanışı açısından, Belçika'da AB fonlarının yönetimi her bölgenin kendi sorumluluğu altındadır. Başkent Brüksel için Brüksel Merkez Bölge Yönetimi Başkanlığı (*Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale*), Valon Bölgesi için Valon Bölgesi Genel Sekreterliğinin Yapısal Fonlar Koordinasyon Departmanı (*Secrétariat général - Département de la Coordination des Fonds Structurels*), Flaman bölgesi için ise Flaman Yönetimine bağlı Girişimci Ajansının Avrupa ekonomisinden sorumlu bölümü (*Agentschap Ondernemen - Afdeling Europa Economie*) fonların yönetiminden sorumludur (<http://ec.europa.eu>, **03.06.2015**).

AB Komisyonu'nun kabul ettiği ve Yapısal Fonlar kapsamında yukarıda ele alınan 2014-2020 dönemli Eylem Programında, bu fondan, Belçika'ya 2.28 milyar Euro kaynak ayrılmış olup, 1.03 milyar Euro'su "geçiş bölgelerine", 938.6 milyon Euro'su "kalkınmış bölgelere" 263.2 milyon Euro'su "Avrupa Bölgesel İşbirliği Amaçlarına", 42.4 milyon Euro'su "genç istihdamı girişimi"ne harcanacaktır. Belçika'ya bunların dışında ayrıca 551.8 milyon Euro'su "kırsal kalkınma"ya, 41.7 milyon Euro'su ise "balıkçılık ve denizcilik" konusunda harcanmak üzere fon ayrılmıştır. **Belçika'daki uyum politikası, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF) ve Avrupa Sosyal Fonu (ASF) tarafından finanse edilen 11 operasyonel program ile uygulanacaktır** (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1219_en.htm, **10.06.2015**).

Fonların kullanılacağı alanlara bakacak olursak; ERDF kapsamındaki fonlar, Flaman Bölgesinde, bilgi ekonomisi ve yeniliği (inovasyon) teşvik etmek, girişimciliği özendirmek, bölgesel kaynakları kullanarak ekonomik yatırımları çekmek ve kentsel gelişimi teşvik alanında kullanılacaktır. Valon bölgesinde bu fonlar, iş ve istihdam alanlarını arttırmak, insan sermayesi, bilgi,

know-how ve araştırma, geliştirme amaçları için ve dengeli ve sürdürülebilir bölgesel kalkınma sağlamak için kullanılacaktır (<http://ec.europa.eu>, **03.06.2013**).

AB Bölgesel fonlarının Belçika'da uygulanmasında 4 temel öncelik bulunmaktadır. Bu kapsamda bilgi ekonomisi ve inovasyona 665 milyon Euro'luk bir kaynak ayrılmış olup, know-how'un transfer edilmesi ve geliştirilmesi hedeflenmiştir. İkinci öncelik iyi kalifiye edilmiş ve uyumlu iş gücü oluşturulmasıdır. Bu alana ise 257 milyon Euro kaynak ayrılmıştır. Üçüncü öncelik bilgi ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesidir ve 21 milyon Euro kaynak ayrılmıştır. Dördüncü ve son fon önceliği ise 303 milyon Euro kaynağı ile çevre, sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliği ile mücadele başlığıdır (<http://ec.europa.eu>, 10.06.2015).

Flaman Bölgesi'ne AB, 2014-2020 Eylem Programı kapsamında, Avrupa Sosyal Fonu'ndan 393.9 milyon Euro fon ayrılmıştır. Flaman Bölgesi'nin fonları kullanma önceliği beş ana başlıktan oluşmaktadır. Bilgi ekonomisi ve inovasyon başlığında, farkındalık yaratmak, destek sağlamak, işbirliği, uluslararasılaştırma, bilgi kullanmanın yeni yollarını göstermek ve kırsal ekonomide inovasyon amaçları belirlenmiştir. Girişimcilik başlığının amaçları ise girişimciliği canlandırmak, uygun çevre oluşturmak ve uluslararası alanda girişimcileri desteklemektir. Ekonomik yapılanma ve mekânsal planlama başlığında ise ulaşılabilirliği güçlendirmek ve lojistik sistemini geliştirmek, kentleri, bölgeleri ve kasabaları daha etkili hale getirecek projeleri desteklemek, iş alanları oluşturmak için kaliteli yatırım alanları ve fırsatlar oluşturmak ve ekonomik verimlilik için sürdürülebilir potansiyeli kullanmak öncelikli amaçlar arasındadır. Kentsel kalkınma amacı için kasabaları ve kentleri ekonomik başarıya taşıyacak projeleri desteklemek ve Antwerp ve Ghent gibi şehirlere destek sağlayarak, ekonomik çöküntü halindeki bölgeleri küçük yerel projelerle desteklemek öncelikli amaçlar olarak belirlenmiştir (<http://ec.europa.eu>, 10.06.2015).

Valon bölgesi (Hainaut Bölgesi hariç) ise söz konusu alanlarda Bölgesel Rekabet Edebilirlik ve İstihdam hedefleri altındaki Operasyonel Program çerçevesinde toplam 720 milyon euro bütçeli yardım almaktadır. Bu programla hedeflenen amaç, 2015 yılına kadar, yaklaşık 4300 doğrudan iş imkanı oluşturulmasıdır. Dolaylı ve türevi katkıları da düşünüldüğünde hedef, 10.700 yeni iş olarak belirlenmektedir (<http://ec.europa.eu>, 03.06.2015).

Valon ve Flaman bölgesine ait fon dağılımı incelendiğinde Belçika'da bölgesel politikanın, zengin bölgelerin daha fazla yararına olduğu ve mevcut dengesizlikleri gideremediği görülür. 2007-2013 Bölgesel fonlarından 2.3 milyar Euro alan Belçika'da fonların yaklaşık 1.4 milyar Euro'su bölgesel rekabet edebilirlik ve istihdam alanlarına harcanmıştır. Ayrıca bölgesel rekabet edebilirlik ve istihdam alanında da Flamanlara ayrılan oran yaklaşık 670 milyon Euro'dur.

Tüm AB ülkelerinde olduğu gibi “Bölgesel Politikalar” Belçika’da da yerel ve bölgesel kurumları siyasi ve ekonomik olarak güçlendirmektedir. Bunun doğal sonucu olarak Valon ve Flaman Bölgeleri de bu politikadan olumlu etkilenmektedir. Belçika’daki bölgeler için belirlenmiş olan hedef, yeni iş sahaları açarak istihdamı arttırmak, küçük ve orta ölçekli işletmelerin araştırma ve geliştirme projelerini desteklemek, dengeli ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak, böylece bölgelerin rekabet gücünü arttırmaktır. Belçika siyasetinde zaten var olan ulusaltı yönetimleri yetkilendirerek güçlendirme eğilimi AB politikaları ile birleşince, Belçika’daki bölgelerin siyasi ve sosyo-ekonomik açıdan oldukça güçlendiği görülmektedir (Karaer, 2011: 82).

Ancak bütün bunlara rağmen, Avrupa Birliği Bölgesel Politikasının başarısız olduğu yönünde görüşler de bulunmaktadır. Avrupa Birliği Bölgesel Politikası’nın görünüşte az gelirli bölgelere gelir desteği sağlayan merkezi yeniden dağıtım mekanizması dışında bir şey olmadığı ve amaçlarına uygun yürütülmediğini bir takım önemli sesler iddia etmektedir (Tondl, 2004: 12).

Dudek de Avrupa Birliği düzenleyici politikalarının bazı bölgelerde, bölgesel hükümetlerin, bölgesel ekonomik kalkınma alanında siyasa yapım yeteneğini teşvik etmediğini savunmaktadır (Dudek, 2001: 102).

Ayrıca, Belçika federalizminde merkezden çevreye dağıtılan yetkilerin siyasal sorunları çözmediği, tam aksine çevre yönetimlerini güçlendirerek sorunların boyutunun büyümesine neden olduğu ve AB’nin bölgeler politikası vasıtasıyla Belçika’daki federe yönetimleri güçlendirerek, Flaman bölgesindeki ayrılıkçı eğilimlerin yükselmesine dolaylı olarak katkı sağladığı yönünde ciddi eleştiriler bulunmaktadır. Buna göre, AB’nin Belçika krizlerine ve Flamanların ayrılma taleplerine karşı herhangi bir tepki göstermediği vurgulanmaktadır (Karaer, 2011: 1).

Bütün bunların yanı sıra, artan üye sayısı ve bu yeni üye ülkelerin tümünün GSMH’lerinin AB ortalamasının altında olduğu göz önüne alındığında, bundan sonra üye olacak ülkelerin ve onların geri kalmış bölgelerinin, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu ve Uyum Fonu gibi başlıca Yapısal Fonlardan, bu fonların tanımlanmasında bir değişiklik yapılmadığı ya da geri kalmış ülkelere yeni kaynaklar yaratılmadığı ve yeni fonlar oluşturulmadığı takdirde, öngörüldüğü kadar hızlı ve sürekli bir şekilde yararlanıp gelişme düzeylerini arttıramayacakları vurgulanmaktadır (Koçak, 2009: 339).

IV. Sonuç

Bölgesel öncelikler ve fonların kullanıldığı alanlar incelendiğinde AB Bölgesel Politikasının Belçika’daki bölgeler arası dengesizlikleri gidermekte çok etkili olmadığı aksine bölgelerarası dengesizliğin devamına neden olduğu gözlemlenmektedir. Çünkü Belçika bağlamında konuya yaklaşıldığında, yaklaşık 2.3 milyar Euro fon ayrılan bölgesel politika içerisinde yaklaşık % 60’lık kısım bölgesel rekabet edebilirlik ve inovasyon gibi hedeflere ayrılmasına karşın kırsal kalkınma ve kentsel yenilemeye ayrılan oran yaklaşık % 15’tir. Böyle bir

fon dağılımı, AB'nin küresel rekabete durumu uygun olan bölgeler üzerinden dâhil olma hedefini ön plana çıkarmaktadır. Belçika açısından bakıldığında küresel rekabete en uyumlu şehirlerin Flaman bölgesinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bölgesel politika Belçika'da küresel rekabet edebilirlik ve sürdürülebilir ekonomik kalkınma hedeflerine daha çok hizmet etmekte olup, bölgeler arası farklılıkların giderilmesinde etkili olmamaktadır. Hatta bölgesel dengesizlikler devam ederken zengin Flaman bölgelerinin fonlardan daha fazla kaynak alması da bölgelerarası dengesizliğin artmasına neden olmaktadır.

Benzer sonuçlara başka ülkeleri inceleyen çalışmalarda da ulaşıldığı görülmektedir. Polonya üzerine yapılan çalışmalar, ülkenin AB'ye katılım sürecinden sonra, bölgesel eşitsizliklerin arttığını ve yapısal fonların bu süreci hızlandırdığını vurgulamaktadır. Bölgeler arası eşitsizliklerin AB 27 ülkesinde diğer ülkelere göre daha fazla olduğu ve bölgesel politika araçlarının AB bölgeleri arasındaki ayrışmayı arttırdığı belirtilmektedir (Sawicz, 2012: 1-3).

Sonuç olarak bölgelere ayrılan fon oranları ve kullanım alanları ile AB bölgesel politikasının Flaman-Valon bölgeleri arasındaki dengesizliklerin giderilmesinde katkısı olduğu iddia edilebilir. Ancak, alınan kararlar ve uygulamalara bakıldığında durumun farklılaştığı görülmekte ve bölgeler arası dengesizliğin devamına dolaylı bir etkinin var olduğu göze çarpmaktadır. Böylelikle AB bölgesel politikası Flaman-Valon bölgeleri arasındaki dengesizlikte Flaman bölgesi lehine işlemektedir ve Flaman bölgesinin rekabet avantajı ve sürdürülebilir ekonomik yapısı gibi nedenlerle bölgelerarası dengesizlik Valon bölgesi aleyhine sürmektedir.

Kaynaklar

- Akşahin, S. B. (2008). **Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası, Yapısal Araçların Koordinasyonu ve Türkiye'nin Uyumu**, *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. Ankara: T.C. Tarım ve Köyü İşleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı.
- Atay, N. (2011). *Avrupa Birliği Bölgesel Gelişme Politikası*. 1. *Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı*. Malatya. www.fka.org.tr/SayfaDownload/bildiri_nihan_atay.pdf.
- Bache, I. R. Jones. (2000). "Has EU Regional Policy Empowered the Regions? A Study of Spain and the United Kingdom". *Regional & Federal Studies*. Vol. 10, No. 3, Autumn, ss. 1-20.
- Beyers, J., P. Bursens. (2006). "The European Rescue of the Federal State: How Europeanisation Shapes the Belgian State", *West European Politics*. 29: 5. ss: 1057-1078.
- Can, E. (2004). **Avrupa Birliği Bölgesel Politikaları ve Yapısal Fonlar: Uyum Sürecinde Türkiye İçin Bir Değerlendirme**, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Cihangir, D. (2010). **Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Bölgesel Yönetimler**, İKV Değerlendirme Notu (27) Aralık.

- Cihangir, D. (2011). **Bölgesel Politika: Sorularla AB Politikaları ve Türkiye Serisi**, Seri No: 8. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları..
- Committee of the Regions, http://cor.europa.eu/en/takepart/thesis/Documents/barbara-sawicz_abstract.pdf. (10.06.2015).
- Demiral, B. (2006). “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Bölge, Bölgeselleşme, Bölgecilik ve Bölge Yönetimleri”, H. Özgür, B. Parlak (ed.). **Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler**, Bursa: Alfa Akademi.
- Dudek, C. M. (2001). “The European Union’s Effect Upon Regional Economic Development and Regional Governments’ Policy-Making Ability”, *Regional & Federal Studies*. Vol. 11, No. 1, Spring , ss. 101-125.
- Eliçin-Arıkan, Y. (2006). “Avrupa Bütünleşmesi ve Bölgecilik”,H. Özgür, B. Parlak (ed.). **Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler**, Bursa: Alfa Akademi. ss: 107-128.
- Erk, J. (2008). **Explaining Federalism (State, Society and Congruence in Austria, Belgium, Canada, Germany and Switzerland)**, London and New York: Routledge.
- European Commission, http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche/nsrf.pdf (03.06.2013).
- European Commission, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2_009/be_en.pdf (03.06.2015).
- European Commission, http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details_new.cfm?gvPAY=BE&gv_reg=ALL&gv_PGM=1079&LAN=7&gv_PER=2&gv_defL=7 (03.06.2013).
- European Commission, http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/ (03.06.2013).
- Goldsmith, M. (1993). “The Europeanisation of Local Government”, *Urban Studies*, Vol. 30, No:4/5. ss.683-699.
- Happaerts, S., S. Schunz, H. Bruyninckx. (2012). “Federalizm and Intergovernmental Relations: The Multi-Level Politics of Climate Change Policy in Belgium”, *Journal of Contemporary European Studies*, 20:4. ss. 441-458.
- Hendriks, F. (2001). “Belgium: Federalism and Subnational Democracy in a Divided Country”, J. Loughlin (ed.). **Subnational Democracy in the European Union**, Oxford: Oxford University Press.
- Judt, T. (2009). **Savaş Sonrası -1945 Sonrası Avrupa Tarihi**, D. Şendil. (çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karaer, A. (2011). Valon ve Flaman Toplulukları Arasında Yaşanan Sorunun Belçika’nın Siyasi Yapısına ve Avrupa Birliği Üyeliğine Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü.
- Kocabaş, M. (2011). “Belçika Parçalanırken”, *21. Yüzyıl Dergisi*, Sayı: 26. ss. 51-58.

- Koçak, S. Y. (2009). “Avrupa Birliği Geri Kalmış Bölgeleri Geliştirebildi mi: Extremadura ve Viseu Bölgeleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 3, ss.327-341.
- Kösecik, M. (2006). “Yerel ve Bölgesel Yönetimler Açısından Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci ve Anayasası”, H. Özgür, B. Parlak (ed.). **Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler**, Bursa: Alfa Akademi.
- Mengi, A. (1998). **Avrupa Birliği’nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler**, Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Mengi, A. N. Algan. (2003). **Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme AB ve Türkiye Örneği**, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Milward, A. (1992). **The European Rescue of the Nation-State**, London: Routledge.
- Öncel, A. (2012). “Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinin Türkiye Bölgesel Gelişme Politikalarına Etkileri”, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*. Cilt: 4. No: 1, ss.11-21.
- Özer, M. A. (2006). **Avrupa Birliği Yolunda Türk Kamu Yönetimi**. Ankara: Platin Yayınları.
- Sawicz, B. (2012). **Influence of European Union’s Regional Policy on Convergence Process of its Regions**. Poland: Institute of Risk Management.
- Sepos, A. (2003). “EU Policy-Making in Federal States: The Case of Belgium”, *Regional Federal Studies*. 13: 2. ss. 57-83.
- Swenden, W., M. T. Jans. (2006). “Will it stay or will it go? Federalism and the Sustainability of Belgium”, *West European Politics*. 29: 5. ss. 877-894.
- Tondl, G. (2004). “EU Regional Policy. Experiences and Future Concerns”, *Working Papers, Europainstitut, Wirtschafts Universitat Wien*. Nr: 59.
- Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, <http://www.ibp.gov.tr/pg/section-pg-ulke.cfm?id=Belçika#profil> (29.05.2013).
- Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, <http://www.musavirlikler.gov.tr/haberdetay.cfm?HaberID=14228&ulke=B&dil=TR> (02.06.2015).
- Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, www.counsellors.gov.tr/ (02.06.2013).
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/belcika-siyasi-gorunumu.tr.mfa> (01.06.2015).
- Yıldız, F. F., K. Akdağ. (2006). “Avrupa Birliği Yapısal Fonları Kapsamında Bölgesel Kalkınma ile Kırsal Kalkınma Fonlarının Karşılaştırılması”, *Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Türktarım Dergisi*. Sayı: 167. ss. 29-37.